

Tässä mielessä tutkimus on hyvä kvantitatiivinen tutkimus. Kuitenkin tasapaino käsitteellisen ja empiirisen välillä horjahtelee muutamassa kohdoin. Kaksoissitoutumisen osalta tämä näkyy käsitteen perustelemisessa korrelaatiokertoimen kautta. Tämän taustalla on ehkä sekaanus, joka liittyy käsitteiden välisen suhteen samastamiseen käsitteiden operationaalisten vastineiden väliin korrelaatioon.

Tutkimus tuo selkeitä ja mielenkiintoisia tuloksia. Kansainvälisen vertailun näkökulmasta sitoutuminen työorganisaatioon ja ammattijärjestöön on Suomessa edelleen vahvaa. Noin puolet vastaajista voidaan luokitella kaksoissitoutuneiksi. Tämä tulos on vastoin yleisiä odotuksia, samalla se on yksinkertaisen individualisointiteesin vastainen. Tutkimus osoittaa myös, että sellaisilla taustamuuttujilla kuten ikä, työn piirteet ja palvelussuhteen kesto on tärkeä sijansa organisaatiokiinnittymisessä.

Sen sijaan työhön liittyvät tekijät eivät juurikaan selitä ammattijärjestökiinnittymistä. Tekijän mukaan sitä selittävät parhaiten asennetekijät. Tosin tekijä olisi voinut pohtia kokemusten ja asenteiden suhdetta. Nähdäkseni kyse on myös siitä, että paikallisella etujen puolustuksella ja sen onnistumisella on tärkeä sija siinä kuinka ammattijärjestöön sitoudutaan.

Jokivuoren analyysi osoittaa, että kaksoissitoutuneet eroavat

muista ryhmistä, heikosti sitoutuneet tai vain toiseen sitoutuneet, monissa työelämän kysymyksissä. Kaksoissitoutuneet kokevat ammattiliittonsa ja työnantajan väliset suhteet yhteistyöhön perustaviksi. He luottavat organisaation- ja johtoon ja esimiehiin sekä suhtautuvat myönteisesti paikalliseen ammattiyhdistystoimintaan. Yleistä voidaan sanoa, että kaksoissitoutuneisuus rakentuu juuri yhteistyöhön perustavalle työsuhteiden ilmapiirille.

Eri tavoin sitoutuneiden ryhmien vertailu tekee aiemmissä tutkimuksissa esitetyn olettamuksen organisaatiositoutumisen ja ammattijärjestösitoutumisen vastakaisuudesta epäilyttäväksi ainakin Suomen kohdalla. Tutkimuksen tulokset puhuvat myös sitä vastaan, että nykyisen modernisaatiovaiheen kaiken läpäiseväksi sanottu yksilöllistyminen johtaa atomisoituneisiin ja kollektiivisista siteistä vapaisiin yksilöihin.

Jokivuoren analyysi ei jää tähän. Hän haluaa osoittaa, että kaksoissitoutuminen on itsenäinen ilmiö. Tutkimuskirjallisuudessa on esitetty monesti väite, että kaksoissitoutuminen palautuu pelkäksi hyvien työelämänsuhteiden tuottamaksi seurannaisilmiöksi ilman, että sillä olisi itsenäistä selittävää merkitystä. Työssä analysoidaan ryhmien välisiä eroja vakioimalla työelämän suhteiden ilmapiiri. Tulokset osoittavat, että kaksoissitoutuneet ovat

muuta ryhmiä kiinnostuneempia työpaikan talouden kehityksestä ja heillä on muita vahvempi kollektiivinen työorientaatio. Yllättävä havainto sen sijaan on, että kaksoissitoutuneet haluavat muita vähemmän paikallisia työaikaa tai palkkoja koskevia ratkaisuja. Tätä olisi voinut pohtia laajemminkin kuin mitä työssä on nyt tehty.

Kaiken kaikkiaan tutkimus on empiiriseltä analysiltään vankkaa työtä. Tekijä osaa käyttää erinomaisesti hyväkseen aineiston suuria mahdollisuuksia tutkimustehtävänsä ratkaisemisessa. Työ on hyvin kirjoitettu, se etenee loogisesti ja teoreettisen ja empiirisen aineksen vuoropuhelu toimii hyvin. Taulukoiden yhtenäinen esittäminen helpottaa niiden lukemista ja tulkintaa.

Tutkimus tuo aidosti uutta tietoa suomalaisten työntekijöiden suhtautumisesta työorganisaatiohinsa ja ammattiyhdistysliikkeen. Samalla se kertoo myös niistä tekijöistä joille suomalainen työmarkkinamalli perustuu. Jokivuoren tutkimuksella on paljon annettavaa myös työelämän suhteiden käytännön kehittämistyössä.

Kirjan tulokset suorastaan vaativat jatkotutkimusta. Olisikin ensiarvoisen tärkeää, että kaksoissitoutumista tutkittaisiin myös taustatutkimusten avulla. Tällöin tulisi huomioitua survey-tutkimuksen asetelmaa paremmin paikallisen työpaikkakulttuurin ja historian merkitys.

Harri Melin

Jani Vuolteenahon (= JV) väitöskirja vakuuttaa, että maantieteellä on työttömyystutkimukselle muuttakin annettavaa kuin pelkät tiedot alueellisista työttömyyseroista. "Työn lopun kaupunki" keskustelee kaupunkitilasta ja työttömyydestä. Empiirisiltä osiltaan kirja ruotii työttömyyttä Oulussa. Kaupunki oli 1990-luvun lopulla yhdeltä syrjältäään uuden teknologian siivittäjä kasvun menestystarina, toisaalta taas pitkittyvän työttömyyden maisema.

Viimeistään massiivisen kaupakeskusten myötä kuluttaminen ja tila ovat kietoutuneet entistä selvemmin toisiinsa. Juuriltaan pohjoisamerikkalainen kehitys, jossa maksullinen tila vähitellen nakertaa tilaa maksuttomalta, alkaa olla tuttua suomalaisissakin kaupungeissa. Kun vielä samaan aikaan jokaiseen kaupunkiin tuppaa myös muodostumaan oma ongelmalähiöksi määritelty työttömyyden leimaama paikka, kaupunkitilan, työttömyyden ja köyhyyden suhteen tutkimiselle on viljalti perusteita. Yhteiskunnissa, jossa kuluttaminen korostuu vielä palkkatyönkin kustannuksella, kyvyttömyydestä kulutukseen tulee ihmiselle työttömyyttäkin suurempi synty. JV käy läpi teoriakeskusteluja, jotka pohtivat kehitystä nimenomaan suhteessa tilaan. Hän siteeraa muun muassa Zygmunt Baumannin ajatusta, jonka mukaan köyhiltä on viety työttömyyden yhteiskunnissa se viimeinenkin arvon mahdollisuus, potentiaalisena työvoimana oleminen. Näiden uusköyhien ainut oikeutettu paikka on pysytellä poissa hyvin-

TIILAT JA TYÖTTÖMÄT

Jani Vuolteenaho: *Työn lopun kaupunki. Arjen maantiede, työttömyys ja kulttuurinen muutos.* Nordia Geographical Publication volume 30:3. Oulu Univeristy Press 2001. 255 s.

voivan kuluttajayhteisön silmistä. Kansainvälisestä keskustelusta kasaantuu hypoteesi: kaupunkitilakin eriytyy sen perusteella, kuulutaanko kansalaisuuttaan kuluttamalla toetuttavaan joukkoon, vai tuohon uuteen työttömyyden leimaamaan köyhälistöön. JV vie lukijan mukaansa Oulun lähioihin, kaduille ja kauppapaikoille tämän ajatuksen pätevyyttä mittailemaan.

Tutkimuksen päätuloksen voi ilmaista tiivistetysti: kaupunkitila ei meillä - lue Suomessa, Oulussa - jakaannu tiukasti uuden köyhyyden ja uuden kulutuskulttuurin alueisiin. Selkeää köyhyyden alakulttuurin paikkaa tai kaupunki tilaa - työpaikkoja lukuun ottamatta - jonne työttömyyden aikana ei ehdottomasti olisi asiaa, ei löytynyt. Kiiruusti on heti perään muistutettava, ettei JV missään kohdassa vähättele työttömyyden ongelmallisuutta elämäntilanteena, kulumahdollisuuksien kapeneminen asettaa tietenkin arjelle uusia reunaehtoja jne. Korostus vain on siinä, etteivät ihmiset muutu palkkatyön ulkopuolelle joutuessaan taikaiskusta toiseksi lajiksi, joksikin salaperäiseksi ja omassa maailmassaan eläväksi alaluokaksi. Suomalainen työttömyys ei siis edusta elämässä mitään ylitsekävyä kat-

koksellisuutta. Työtä vailakin ihmiset ovat edelleen miehiä ja naisia, eri ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia. Maantieteelljänä JV:n erityinen opetus yhteiskuntatieteilijälle on tilan ja tilallisten metaforien rikas analyysi. Oivaltavaa on huomata, kuinka paljon työttömyyteen liittyy nimenomaan tilaista puhetta.

Kokonainen luku kirjassa on omistettu kodille. Työttömän koti onkin moninaisten merkitysten riistetty. Yhtäältä uhkana ovat työttömän päälle kaatuvat neljä seinää, toisaalta mahdollisuus jäädä kotiin hoitamaan joko kotia tai lapsia.

Työtä vailla oleminen on siis ongelma, ei kuitenkaan yksisuuntainen ja ehdoton tie yhteiskunnan ulkopuolelle. Jäljelle jää tietenkin kysymys siitä, miksi kehitys täällä ei noudata - ainakaan vielä - samaa logiikkaa kuin markkinavetoisen maailman rintamailla, siinäkin suurin osa JV:n käyttämistä teoreettisista ja empiirisistä tutkimuksista kuvaa. Kiinnostavaa olisi ollut suhteuttaa tilan ja työttömyyden kertomuksia myös muita Pohjoismaita koskevaan aineistoon. Ei tietenkään ole kirjoittajan vika, jos tuollaista tutkimusta ei ole saatavilla. Epäilen, että niistä piirretty kuva olisi edelleen ollut lähempänä JV:n empiriaa kuin kauhuskenariot uuden mantereen köyhyyden esikaupungeista. Työttömyyden merkitykset eivät ole ajasta ja paikasta riippumattomia, eikä sitä ole myöskään yhteiskuntaa koskeva teoreettinen ymmärrys. JV:n tutkimus on oivallinen esimerkki sensitiivisyydestä näihin molempiin suuntiin.

Antti Saloniemi